

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Bør Norge eksportere elektrisk energi?

2. artikkel av direktør O. Strand, Skiensfjordens kommunale kraftselskap

inget
te til
kært
gjør
grad.
nær-
vår ho-
ater, og
vært
teatre ar-
sitt
ennu ikke

må gjøres.
terefel Axel
holder også
illige ideer,
nu er ikke
tingt at det
øftinger, nu
lenge. Men
det dreier
å komme
slag.
nstant men-
e må hen-
for å tjene

portør er
g vil få si
skes altfor
e så enkelt
stidende
ende. Hva
kke be-
n se ut
urene som
tr Det nye
teaterko-
nsmitts-
siste får

tho på
lest mor-
d ham,
ing in-
i Oslo
emmende
for å bli
repertoar
ter uten
totte, har
le tunge
i vi tror
råd til

I en foregående artikkel tok jeg opp spørsmålet om på hvilke betingelser Norge burde påta seg eksport av elektrisk energi, forutsatt at det kunne skje uten å gå ut over vår egen industriproduksjon, eller helst under forutsetning av at krafteksporten kunne befordre denne ved å øke vår egen krafttilgang. Jeg nevnte at selv om vi kan oppnå tilfredsstillende betingelser, reiser krafteksporten allikevel en rekke vanskelige spørsmål: Vil en utbygging for eksport ikke på et senere tidspunkt i kontraktstiden kunne komme til å tvinge norsk industri og andre norske forbrukere over på dyrere kraft, ved at de beste kraftkilder alt er beslaglagt?

Kan vi ikke risikere ved krafteksporten å skaffe oss konkurrenter til våre egne industriprodukter, konkurrenter som vi uten krafteksport ikke ville ha?

Vil vi, når kontraktstiden utløper, virkelig kunne trekke kraften tilbake og anvende den hos oss selv?

Jeg vil i det følgende gå inn på disse spørsmål og dessuten til slutt diskutere enkelte andre sider ved krafteksportproblemet.

Spørsmålet om eksport av kraft på et senere tidspunkt vil kunne tvinge vårt eget kraftbehov til å dekke seg inn fra dyrere kraftkilder, kan iallfall besvares med at det på ingen måte behøver bli tilfelle. Krafteksporten kan bare komme på tale hvis den gir oss slike priser at der blir en ganske god fortjeneste

på eksporten. Denne fortjeneste vil utvilsomt i adskillig grad komme Staten til gode, enten nu Staten direkte står som eksportør eller den innkasserer eksportavgifter fra andre eksportører. Følgelig er det intet i veien for at den fortjeneste som trekkes inn i statskassen, baseres på hva eksporten skaffer av fortjeneste beregnet ut fra de kraftkilder som til enhver tid er under utbygging, ikke ut fra de kraftkilder som i sin tid ble bygget ut, m. a. o. man kan i denne henseende anse de til enhver tid dyreste kraftverkene for å være eksportkraftverk. Det vil bli innvendt at dette bare er rent teoretisk, men aldri vil skje i praksis. Meget mulig, men i så fall representerer det en ekstra beskatning, og hva det spørsmål angår, hender det jo så allikevel at Staten fra tid til annen, når den trenger større inntekter, hiter på nye måter å skaffe dem på. Det er ikke så sannsynlig at, en god fortjeneste på Statens hånd av en viss krafteksport, alt i alt skulle øke den behov for andre inntekter.

Hvis eksportkontraktene får forholdsvis kort varighet, noe i likhet med Nea-kontraktens 15 år, er det forøvrig ikke sannsynlig at der i en slik periode skjer noen særlig markant forskyvning over mot ugunstigere kraftkilder. Selv med vårt nuverende høye utbyggings tempo, ca. 2 milliarder kWh ny produksjonsevne pr. år, og selv med en viss eksportkraftmengde i tillegg til det, varer våre kraftressurser så lenge at det bare langsomt skjer noen større forskyvning over mot de mindre gunstige kraftkilder.

Undertiden hører man forfektet den mening at kraftkilder som er så ugunstige at de ikke — eller iallfall ikke på lang tid — kan komme til anvendelse for innenlandsk kraftdekning, kan benyttes til krafteksport, men ikke andre.

Dette kan bare bero på begrepsforvirring. Den pris vi kan oppnå for eksportkraften er uavhengig av hva det koster oss å bygge den ut, hva jeg var nærmere inne på i min første artikkel. Jo dyrere kraften er å bygge ut, jo mindre blir vår fortjeneste på den. Å bygge ut den dyreste kraften for eksport, og la den billigere ligge unyttet er å sammenligne med om redene, når ikke lenger all tonnasje kan selles, ville legge opp de mest økonomiske båter og holde i gang de som faller dyrest i drift.

Frykten for at vi ved å eksportere vår vannkraft skal skaffe oss konkurrenter som vår øvrige eksport ellers ville være fri for, forekommer meg på to måter å bero på en feilvurdering. For det første bruker Europa alene ca. 400 milliarder kWh pr. år, derav brukes ca. 200 milliarder kWh i Danmark, Tyskland, Frankrike, Sveits, Italia, land vi kommer i direkte eller indirekte forbindelse med om vår vannkraft kobles inn på det mellem-europæiske kraftnett. Det er ikke sannsynlig at det bringer noen avgjørende forandring i disse lands produksjonsforhold om vi eksporterer f. eks. 5—6 milliarder kWh pr. år, og mer blir det sikkert ikke spørsmål om i første omgang. Men dertil kommer, som nevnt i min første artikkel, at den pris vi selger vår kraft for, bør være den samme som engroskraften forsvrig koster i forbruksområdet, bare redusert i en slik grad at det kan finnes oppøtt for importlandet å låne oss de penger vi trenger for utbyggingen. En slik kraftimport kan ikke

danne utgangspunkt for en helt ny produksjon i vedkommende importland. Forøvrig vil ethvert land komme til de forunderligste slutninger hvis det skulle ville unngå å eksportere ting landets konkurrenter i importlandet har bruk for. Hva skulle man f. eks. i så henseende si om eksporten av kull og olje? Det er også krafteksport, men tatt av en beholdning som vinner, slik at eksportlandet selv får mindre energi igjen til fremtidig bruk i eget land, mens energieksport på basis av vannkraft ikke fortærer noen naturressurser, men utnytter dem i stedet for å la dem gå til spille.

Et spørsmål som stadig dukker opp når talen kommer inn på krafteksport er hvorvidt vi vil kunne trekke kraften tilbake når kontraktstiden utløper. Dette spørsmål kunne med noen rett ha vært stilt hvis importlandet kunne tenkes satt i en tvangssituasjon når det mistet sin importkraft. Slik forholdene ligger an i dag, blir det ikke tilfelle. Ved utløpet av våre eventuelle kraftlektriskkontrakter vil vi for alvor begynne oss inne i atomalderen også på kraftforsyningens område. Ingen vil kunne bli avhengig av vår vannkraft for å dekke sitt energibehov. Men den situasjon at kontraktene en gang utløper, bør det alt ved kontraktsavslutningen tas direkte sikte på. Det kan gjøres ved å innta i kontraktene en bestemmelse om at når disse utløper, vil partene søke å fortsette kraftsamarbeidet, men da ikke med sikte på krafteksport fra Norge, men på kraftutveksling på en slik måte at vi leverer høyverdig toppkraft og tar imot billigere bunnlast. Det vil hjelpe atomkraftverkene til å kjøre med den høye brukstid de bør ha, og hvis vi innretter de dertil best egnede av våre kraftverk med det for øye, vil vi forholdsvis billig kunne skaffe til veie slik toppkraft.

Efter utløpet av eksportkontraktene vil vi for den saks skyld godt kunne importere kraft og allikevel netto innkassere penger, fordi vårt mindre antall topp-kWh til eksport er så meget mer verd enn det større antall bunn-kWh vi importerer.

Skulle så forholdene ved utløpet av en krafteksportkontrakt allikevel ligge til rette for fortsatt krafteksport, kan vi bare la være å gjøre bruk av vår adgang til å importere bunnlast.

Det er dem som mener at som en ytterligere sikring mot at vi skulle komme under noe slags press, bør krafteksportkontrakter ikke avsluttes av Staten, men av elektrisitetsverkene eller sammenslutninger av disse. At Staten allikevel kan innkassere en rimelig del av fortjenesten byr ikke på noen vanskelighet, heller ikke at Staten kan få et ord med i laget når det gjelder avslutningen av eventuelle kraftlektriskkontrakter, et krav som satt på spises uttrykkes slik at de enkelte elektrisitetsverker ikke kan drive sin private utenrikspolitikk.

Blant de argumenter som kan føres i marken for krafteksport fra Norge forekommer det meg at det dårligste er hensynet til beskjef-

Dagens bridge

En franskmann ved navn Collin satt Øst i dagens parti.

♠ Ess 10 8
♥ 9 8 6 5 2
♦ 8 4
♣ K D 5

♠ 6 5
♥ —
♦ kn 10 9 7
♣ 6 3 2

♠ —
♥ N
♦ S
♣ 8 7 4

♠ K kn 4
♥ Ess K D
♦ kn 10 4 3
♣ 9 6 2

♠ D 9 7 3 2
♥ 7
♦ Ess K D 5
♣ Ess 10 3

Efter hjertemelding hos Øst havnet Syd i 4 spar.

Utspill ruter knekt, som Øst stakk med spar 4. Øst gjorde ikke den fell å ta hjerte ess og fortsatte med hjerte, men spilte straks en liten hjerte. Vest trumfet og gav ruter igjen. Denne stakk Øst med spar konge! Og så kom hjerte.

Syd stakk med spar dame. Og hvem kan fortene ham i at han nu trakk trumf og knep med tieren hos Nord? Dermed fikk Øst ialt tre trumfstikk, og det ble en bet.

B-n

gelsen i landet. Elektrisitetsutbyggingen krever forholdsvis stor kapital sett i relasjon til den beskjefte den medfører. Dertil kommer at spørsmålet er altfor viktig til å burde påvirkes i nevneverdig grad av korttidsoverveielser over beskjeftegraden. Det er vel også mest sannsynlig at dette moment først og fremst er trukket frem for å påvirke dem som ellers er motstandere av krafteksport på mer folkeligmessig grunnlag. Det er bare fare for at argumentet vil bli søkt utnyttet under forhandlingene til å trykke priser og betingelser. Derfor forekommer det meg viktig å presisere at det blir helt andre momenter som blir de dominerende ved avgjørelsen av om en eksportkontrakt vil tjene norske interesser eller ikke.

I overveielser om dette som om en rekke andre spørsmål av vital interesse for vårt næringsliv, kommer nu det europeiske fellesmarked inn i bildet. Dreier det seg om kontrakter på 40—50 år, hadde man god grunn til å anse usikkerheten for så stor at man burde la spørsmålet avligge mer før man bestemte seg for å eksportere kraft. Men ikke i noe tilfelle kan det tenkes at vårt land i løpet av 15—20 år skulle forvandles til et samfunn som bruker det 4—5-dobbelte av vårt nuverende energiforbruk.

Heller ikke hensynet til fellesmarkedet bør derfor avholde oss fra å innkassere de milliarder vi kan gjøre ut av våre vannfall mens vi venter på selvsådden i bunnlast. Å merke hvis det viser seg at krafteksport kan komme i stand på betingelser som vårt land er tjent med. Hvorvidt det er tilfelle kan bare bringes på det rene ved forhandlinger.

Porsgrunn, den 21. mai 1958.

enac — maleri av Benozzo Gozzoli.

og handel, håndverk og industri. Den kom til å prege ettertiden og foldet seg for alvor ut i de politiske retninger under betegnelsen «liberalisme» i forrige århundre.

g teller at muliggjørelsen av dette Isen-museet skyldes godseder Herman Lovenskiold og fru Anna Cecilie Lovenskiold. Det er takket være deres bidrag og støtte at man søndag kan uttrykke sin glede og beundring over dette glimrende tilfelle, den verdifulle kulturprovinns som er lagt til Henrik Isen-minnene i Skien og Gjerpen.

... prikken over i'en:

TIO PEPE
SHERRY
*The finest and driest
of them all*

